

DOLENJSKE NOVICE

Izhajajo vsak petek; ako je ta dan praznik, pa dan poprej. — Cena jim je s poštnino vred za celo leto naprej 3 K.

Naročnina za Nemčijo, Bosno in druge evropske države znaša 3.50 K, za Ameriko pa 4.50 K.

Dopise sprejema uredništvo, naročnino in oznanila tiskarna J. Krajec nasl. v Novem mestu.

Gospodarstvo.

Razstava sadnih izdelkov na Grmu.

Kakor smo poročali v zadnjih listih med „Gosp. drobčinami“ priredi kmetijska podružnica novomeška to nedeljo 10. t. m. grozdni in sadni semenj v zvezi z razstavo sadnih izdelkov. Ta razstava ima dvojen pomen gospodarski in poučen. Spričo slabe sadne letine, ki jo imamo letos, ne bo razstava založena z obilnim sadjem kakor je bila lanska, vendar ima tudi letošnja razstava vplivati ne le na izboljšanje sadnega pridelka, ampak tudi na povzdigo sadne kupčije. Zlasti se ima z letošnjo razstavo pokazati, kako se sadje prireja za sadne in grozdne semnje in sploh za sadno kupčijo na debelo. Zato bo sadje razstavljeno v zabojih, pravilno kakor zahteva sadna trgovina. Vsak se bo lahko poučil, kako je s sadjem ravnati, ako se ima spravljati v kupčijo in razpošiljati v druge kraje. V tem oziru bo razstava pripravljala tla za naš nadaljni napredek na polju sadne kupčije in bo storila vse, kar je za letos sploh mogoče.

Nekaj novega pa bo razstava sadnih in zelenjadnih izdelkov, ki bo po svoji osnovi krajevnega pomena in prva te vrste na Kranjskem. Tudi pri nas se imajo prirejati gospodinjski tečaji, v katerih se bo poučevalo o uporabi sadja. V tem oziru ima biti nedeljska razstava prvi poskus, spraviti potrebno zanimanje tudi v ta del našega hišnega gospodinjstva in podati z izgledi nekaj praktičen poduk in spodbudo za napravo sadnih in zelenjadnih izdelkov.

V tem oddelku se bodo razstavile tudi različne potreščine za ukuhanje sadja, različni kozarci in druge priprave.

Vsa razstava se priredi v učni dvorani kmetijske šole na Grmu in traja to nedeljo od 9. dopoldne do 6. zvečer. Vstop prost.

Ker je vsa prireditel krajavnega pomena, vabi kmetijska podružnica vse interesente iz Novega mesta in okolice k obilni udeležbi.

—r—

V domačem kraju domač pridelek!

S težavo se je prodajal naš lanski vinski pridelek. Premnogo vina se je moralo potočiti po vinotočih, da se je izpraznila posoda za nov pridelek. Godilo se je to na škodo našemu dolenskem gospodarstvu, saj nismo s tem pridelkom, ki smo ga doma popili „pod vejo“, nič na boljšem. Vino se je sicer popilo ali naše premoženje se zato ni izboljšalo.

Z letošnjim novim pridelkom nastopajo nove skrbi za našega vinogradnika. Vsak želi, da bi svoje vino kolikor mogoče ugodno prodal. Ako porabimo to priliko

in povemo svoje mnenje glede letošnje kupčije našim vinogradnikom in vinskim kupcem, storimo to na podlagi izkušenj, ki jih imamo v zadnjih letih z našo vinsko kupčijo in na katere je treba ponovno opozarjati.

Obrnimo se najprej do naših vinogradnikov! Našim vinogradnikom ima biti na tem, da se točijo po naših dolenskih gostilnah domača vina. Ne bodimo zaradi tega predragi z našim vinskim pridelkom! Skušajmo konkurirati s ceno in z blagom! Res je naše vinograde težavneje in dražje obdelovati kakor vinograde v Istri in drugod, ali navsezadnje je merodajna za kupčijo edino le vrednost blaga in cena. Če bo gostilničar dobil drugje ceneje in boljše vino kakor pri nas, ne bo iz golega domoljubja kupoval dražje in morda slabše vino, da bi ga točil v svoji gostilni po isti ceni. Zato pa ne pretiravajmo cen, zlasti če ni vino kaj posebnega. Odnahajmo in glejmo, da spravimo vino čimprej v denar, da ga ne bo treba točiti pod vejo! Konkurirajmo tudi z blagom! Vsak naj skuša z odbiranjem grozdja, s pravilnim ravnanjem in kletarjenjem napraviti prijetno pijačo, ki se bo rada pila in ki bo po svoji dobroti spodbudila vnanja vina, ki se vpeljujejo v naše kraje!

Obračamo se pa tudi do naših dolenskih gostilničarjev in vinskih kupcev! Dokler imamo doma vina dosti in po ceni, naj se toči domače vino! Ako ga hodijo iskat iz drugih krajev k nam, iz Gorenjskega, Ljubljane itd., zakaj bi hodili dolenski gostilničarji po vino v druge kraje? Cenimo pred vsem svoje blago, da ga bodo tudi drugod cenili! Po vseh dolenskih gostilnah bi se moralo točiti dolensko vino! Mnogo gostilničarjev imamo na Dolenskem, ki hodijo z navade v druge kraje po vino, namesto da bi točili domače vino. Nekoliko več domoljubja bi v takem slučaju, kjer se toči iz navade drugo vino, nič ne škodilo! Potrebno je to pa tudi z ozirom na domače razmere. Če toči gostilničar v vinskem kraju, kjer je dobiti dosti dobrega vina in po ugodni ceni, tuja vina, potem si naj sam sebi pripiše, če nastanejo krog njega vinotoči, ki mu delajo konkurenco. Saj je to nekaj čisto naravnega! Dokler nimamo razvite vinske trgovine, toliko časa nam morejo saj domači gostilničarji pomagati! Zato se pa tudi v vinski trgovini držimo kolikor mogoče gesla: Svoji k svojim! —r—

Politični pregled.

Vseslovenska Ljudska Stranka. Vodstvo S. L. S. v Ljubljani sklicuje za nedeljo 17. oktobra ob polu 12. uri dopoldne zaupni shod, na katerem se ustanovi enotna politična organizacija krščansko-mislečega slovenskega ljudstva. Dozdaj se je ta organizacija izvrstno obnesla na Kranjskem. A tudi naši bratje po Štajarskem, Koroškem in Primorskem so v veliki večini na političnem polju delali v tem krščansko-demokratskem zmislu. Primerno je, da se po enotnih načelih izpelje tudi politično

večini pri volitvah liberalizem položil v grob, iz katerega naj več ne ustane. V krščanskih načelih združen naj naš narod stopa proti lepsi bodočnosti. — Spominjamo se neke danjega vseslovenskega shoda, ki je hotel združiti razne struje v celoto, a ker merodajni činitelji niso bili edini v načelih, je ista organizacija kmalo zaspala, za celokupnost Slovencev ni rodila sadu. Le v krščanskih načelih združeni voditelji iz vseh slovenskih dežel bodo pripomogli k zmagi vsečimerne slovenstva. Že dne 16. oktobra popoldne ob 3. uri se zbero zaupniki iz vseh pokrajin v posvetovanje za narodno-obrambeno delo, da si zavarujemo vsaj sedanje slovenske meje. Pohitite torej na ta znameniti shod tudi zaupniki iz Dolenjske! Tu si podajo roke somišljeniki iz vseh krajev, koder odmeva slovenska govorica. Od Drave in Mure doli do jadranskega morja vsi na delo za prospeh slovenske domovine!

Kranjski deželni zbor je imel dne 1. oktobra 11. sejo, v kateri je najprej deželni glavar pl. Šuklje čestital cesarju za njegov imendan. — Načrti zakonov: občinskega reda, obč. volivnega reda in lova se odkazujejo dotičnim odsekom. — Poslanci Mandelj in tovariši predlagajo uravnavo potoka Višnjice in dotokov do izliva v Krko pri Vidmu. Poslanci Bartol in tovariši predlagajo popravo deželne ceste Ribnica-Sodražica pri vasi Vinice. — Mlekarska zadruga v Št. Vidu pri Zatičini je po poslancu Mandelju vložila prošnjo za zidanje potrebne mlekarne. „Kmečka zveza“ za vipavski okraj pa po poslancu Perhavcu za podaljšanje železnice od Ajdovščine po vipavski dolini. — Ogromno delo je zdaj v raznih odsekih, katerih so izvolili 12. V njih poslanci preračunavajo postavne načrte, ki se potem obravnavajo v javnih sejah deželnega zbora.

V **štajarskem deželnem zboru** slovenski poslanci krepko zastopajo potrebe svojih volivnih okrajev glede poškodovancev po toči, poprav hudournikov, cest, šol itd. Dr. Kukovec je govoril zoper premembo opravilnika, a ko je dr. Korošec izjavil, da bodo Slovenci glasovali proti predlogu, je Kukovec glasoval z Nemci za predlog ter tako zatajil sam svoje nazore. Ovekovetil se pa je s predlogom o odpravi bire za cerkvene uslužbenice. Vsled tega izgine beda izmed štajarskih Slovencev!

Koroški deželni zbor bi rad izbrisal vse sledi slovenščine na Koroškem. Nekaj napisov v železničnih vozovih ima tudi ime „Celovec“. To hočejo odpraviti. Pač pa pustijo mažarske in italijanske napise, celo francoske in angleške. Zato jim je vrli poslanec Grafenauer osmešil njihovo neumno početje.

Z Goriškega je dospela radostna vest, da sta v splošni skupini pri ožji volitvi dne 5. oktobra zmagala kandidata S. L. S. s sijajno večino. Liberalizem na Goriškem je pokopan — upamo, da se več ne dvigne nikoli. Liberalci so pri ožji volitvi, kolikor je zdaj znano, dobili še manj glasov, nego prvič. Odvetnik dr. Franko je pri prvi volitvi dobil 9358, pri ožji pa le 8779, torej 579 glasov manj; Križnič pri prvi 9429 pri drugi 8795 toraj 634 glasov manj. — Naši kandidatje doslej: Fon 10.762, Manfreda 10.758, kateri glasovi se bodo še pomnožili od šestih občin, odkoder še ni bilo poročil. — Tudi v furlanskem oddelku so zmagali krščanski socialci nad liberalci, kateri so vkljub volilnemu fondu 250.000 K, ki so ga prejeli iz Italije, propadli. Iredenta je dobila hud udarec. — V obeh oddelkih je torej izvoljenih 6 katoliških poslancev, 3 slovenski, 3 italijanski. Prihodnjo nedeljo volijo kmečke občine — brezdvomno zopet katoliške poslance. Slava goriškim somišljenikom S. L. S.!

V **Zagrebu** je bila 5. oktobra izrečena obsodba radi veleizdaje, obsojenih je 31 od 12 do 5 let ječe, oproščenih 22.

Ogrska. Kriza se vleče kot morskak kača. Cesar se Košutovim predlogom noče udati in Košutovcem ne vlade izročiti.

V **Bosno** so šli vračat obisk v Sarajevo budapeštanski občinski svetniki. Sprejem in nagovori so kazali mažarsko lice. Hrvatski zastopniki se niso potegnili za hrvatstvo.

V **Črni gori** baje proglase obsedno stanje. Zarota je bila proti ministrstvu.

Na **Francoskem** hočejo pouk v šolah popolnoma ločiti od verstva. Nov kulturni boj!

Na **predsednika Zveznih držav ameriških Tafta** se je nameraval atentat od anarhistov, a je preprečen.

Zabavi in pouku.

Paradajzarji.

Spisal Ivan Steklasa.

(Dalje.)

Paradajzarji so obnašali na Kranjskem visoke deželne službe in časti. Zameniki deželnega glavarja ali upravitelji so bili trije Paradajzarji, namreč: Ulrik l. 1490, Vuk l. 1605 in Henrik l. 1634. Vicedom je bil Andrej Paradajzar l. 1597 do 1599., a deželni odborniki so bili: Andrej l. 1592 do 1604, Henrik l. 1627 do 1628 ter 1638 do 1640., a l. 1629. je bil predsednik deželnega odbora; Vuk Augustin je bil deželni odbornik od l. 1677 do 1681. Ob Valvasorjevem času je bil med pešci prvi in najstarejši stotnik Vuk Augustin Paradajzar poleg Ivana Vajkarda Valvasorja, ki je bil po časti drugi stotnik. Ob tem času so se pospeli Paradajzarji od baronskega dostojanstva do grofovskega. Posebno ugleden je bil med prvimi Paradajzarji Fridrik. On je bil član leta 1517. osnovanega društva sv. Kristofa v svrhu, da se zatire kletev in pijančevanje ter sploh nezmerno življenje, ki je bilo v tedanjih časih le preveč razširjeno. L. 1527., ko so Turki trikrat prihrumeli na Kranjsko, je bil postavljen kmečki vojski za stotnika isti Fridrik Paradajzar s plačo mesečnih 100 goldinarjev. Vojeval je pod glavnim zapovedništvom Bernardina Ričana. Na zboru v Spodnjem Dravogradu l. 1531. je bil postavljen Fridrik Paradajzar nad strelci, ki so bili nabrani na Furlanskem, imel je slugo in dva spremeljevalca ter podstotnika, ki je moral znati laško. L. 1537 je bil Fridrik Paradajzar že polkovnik v vojski, katero je vodil Ivan Kacijanar na Turke pri Oseku. Kaj se je z njim tukaj zgodilo, nam ne pove noben glas. Augustin Paradajzar je bil l. 1531. član odbornik kranjskega plemstva na zboru v spodnjem Dravogradu, kjer se je resnobno razpravljalo o obrambi slovenskih dežel pred Turkom. V kranjskem deželnem zboru sta nastopila l. 1608. prav odločno proti neki zahtevi deželnega kneza Maks in Henrik Paradajzar ter zahtevala, da se taki predlogi odbijejo. vselej kar brez razprave. L. 1631. je vodil Maks Paradajzar viteze na uporne kmete na Gorenjskem. Že l. 1631. je vrelo po Kranjskem, posebno okoli Kolpe in kesneje po celem Kranjskem in južnem Štajerskem. Krivi so bili hudi davki, posebno še vojaški. L. 1635. so bili na Kranjskem štiri polki vojske, katero je morala dežela vzdrževati. Posebno hudo so razsajali žumberški Uskoki pod vodstvom Rudolfa Paradajzarja, ker niso dobivali v redu svoje plače. Bati se je bilo najhujega kmečkega uporu. Vendar pa so vojaške čete povsodi zadušile vsak upor med kmeti. Vuk Žiga Paradajzar je sodeloval na zboru pri razpravi v poklonstvu kraljeviču Ferdinandu IV. in pri samem poklonstvenem zboru l. 1645. Ko je prišel l. 1660. cesar Leopold I. na Kranjsko, je na svojem potovanju iz Koroškega prenočil v Trzinu, a spremstvo njegovo v Paradajzarjevem Novem gradu nad Trzinom. Pri sprejemu v Ljubljani pa sta se med drugim plemstvom odlikovala Paradajzarja Ivan Ernest, ki je bil takrat veliki stotnik žumberški in Juri Žiga.

Na hrvaški Krajini je služilo mnogo Paradajzarjev. Bili so pa povereniki, zastavniki, blagajniki in stotniki v Senju, Žumberku, Otočcu in Turnju; eden je bil tudi upravitelj hrvaške generalije v Karlovcu. Nastopali so v raznih bojih proti Turkom, a kot zapovedniki so si znali steči tudi lep imetek. V svoji službi pa so bili nekateri vrlo sebični in tudi nasilni, posebno veliki stotnik žumberški grof Ivan Ernest Paradajzar, vrstnik Ivana Josipa Herbersteina, generala karlovškega.

Med prvimi Paradajzarji, ki so služili na Krajini, je bil Juri, senjski stotnik od l. 1595 do 1598. Kot zapovednik se je podal s svojimi senjskimi Uskoki v boj proti Turkom pod Klis, ko ga je obsedal Juri Lenković l. 1595. Vsled poraza krščanske vojske pod Klisom je zaglavilo vrlo mnogo odličnih junakov, med njimi tudi trije Paradajzarji, namreč Avgustin, Gašpar in Ivan; Juri se je pa rešil, kakor to sporoča 12. junija 1596. nadvojvodi Ferdinandu iz Senja, ko ga prosi, da pošlje v senjsko trdnjavo vojaške potrebščine, da se more Senj vzdržati proti Turkom. Juri Paradajzar je ostal stotnik v Senju do l. 1598. ter je imel mnogo opraviti z Uskoki, ki so bili sploh nezadovoljni z avstrijsko upravo ter se pripravljali za upor, v katerem je kasneje tako žalostno zaglavil komisar Josip Raberta. Juri Paradajzar je bil kasneje zapovednik trdnjave Kanize na Ogerskem, katero je dolgo branil proti Turkom, ali je ni mogel obraniti. Zadela ga je osoda Ivana Kacijanarja. Ker ni mogel rešiti trdnjavo po vseh slovenskih pokrajinah. Naš narod je v ogromni

Vsak naročnik naj pridobi še nekaj novih naročnikov!

njave radi upora same posadke, so ga obtožili izdajstva ter djali ob glavo na Dunaju, zaplenivši mu poprej tudi posestva.

Ernest Paradajzar je bil l. 1609. član polkovnijske sodnije v Karlovcu, a od l. 1616 do 1618 stotnik v Senju. L. 1622. je postal veliki stotnik žumberški. Kot tak je kupil l. 1622. od cesarja Ferdinanda II. grad Mehovo. Od tega časa so Paradajzarji hitro širili svojo moč po Dolenjskem. Žiga Paradajzar je bil dlje časa blagajnik na hrvaški Krajini. Tako nam je znano, da je nadvojvoda Ferdinand vsled prošnje Danijela Barbota, senjskega stotnika (1599 do 1601) dovolil za vdove in sirote senjske tisoč goldinarjev, katerih pa Žiga Paradajzar ni hotel izplačati, dokler se stotnik Danijel Barbo radi tega ni pritožil pri nadvojvodu.

Jakob Paradajzar je bil že l. 1619. zastavnik v Žumberku, a ko je odšel od tukaj Fridrik Ravbar, je postal on upravitelj Žumberka. Takrat so se bili uprli žumberški Uskoki ter ubili svojega poročnika Jurja Via. Bilo se je bati, da se upor razširi po celem Žumberku. Zato so prosili kranjski stanovi pod vodstvom Bernardina Barbota že 2. avgusta 1619. nadvojvoda Ferdinanda in bojni svet v Gradcu, da se napravi v Žumberku red po kraiškem zapovedništvu in krivci izročijo kazni. To pa se mora vse oprežno izvršiti, ker bi mogli sicer Uskoki izročiti Turkom stražarnice, kjer so ob meji nameščeni. Takrat je bil karlovški general baron Stadel (1619 do 1622), ki se je prav malo brinil za Krajino kakor tudi njega naslednik Rudolf Paar (1622 do 1626). Večidel opravil sta prepuščala Jakobu Paradajzarju, ki je odstranil bržkone tudi omenjene homatije v Žumberku. L. 1624. pa je bil Jakob Paradajzar pravi upravitelj Krajine. Takrat so se namreč Benečani potožili, da so se senjski Uskoki vkljub zadnjemu miru iz l. 1617. poplenili njihove ladje. Bojni svet graški, kateremu je stalo mnogo do miru v teh krajih radi turške nevarnosti, je naložil karlovškemu generalu meseca oktobra l. 1624., da kazni krive gusarje. Veliki stotnik senjski Vuk Kriškof Frankopan (1623 do 1627) pa je odbil v pismu na upravitelja hrvaške generalije Jakoba Paradajzarja vsako odgovornost radi razbojstva, ki se ni dogodilo z njegovim znanjem niti dovoljenjem.

(Dalje pride.)

Dopisi.

Zagradec. Z zlatimi črkami ostane zapisan v zgodovini preporoda Dolenjske dan 26. september 1909, ko se je vršil v Zagradcu največji in najznamenitejši shod mladeničev žumberške dekanije. Ta shod je bil v resnici najlepši dokaz, da Dolenjska ne spi, temveč vstaja in gre na dan, na delo za slovenski narod. Zagradec se je oblekel v praznično obleko. Raz hiše so plapolale zastave, zlasti lepo okinčan je bil zborovalni prostor.

Kmalu po drugi popoldne so se začele zbirati čete mladeničev. Premnogo se jih je pripeljalo na lepo okinčanih vozovih s plapolajočimi trobojnicami, mnogo jih je prišlo tudi peš in ob tretji uri je bilo zbranih nad 500 mladeničev in 300 mož, vsega občinstva pa gotovo 1000 ljudi, pač častno število za najmanjšo dekanijo na Kranjskem. Najbolj so povzdignili slavnostno navdušenje vrli Orli s Krke, ki so bili sprejeti z navdušenimi „Živio“ in „Na zdar“-klici, ko so se pripeljali na najlepše okinčanem vozu.

Shod otvori predsednik zagradskega izobraževalnega društva g. Ignacij Košak. Veselo pozdravi vse došle mladeniče iz daljnih Hinj, z Ajdovca, Ambrusa, Žužemberka, Sel in Šmihela, pred vsem pa Orle s Krke. Veseli ga tudi, da je prihitel na shod celo mladenič-Orel iz Šmartna pri Litiji. Nato deklamira mladenič Benjamin Jernejčič iz Zagradca lepo nalašč za tak shod zloženo Balohovo pesem. Po deklamaciji govori najprvo g. Luka Smolnikar iz Ljubljane o nalogah katoliško-narodnega mladeniča. Opiše na kratko zgodovino mladeniškega gibanja in polaga mladeničem zlasti varčnost na srce. Po tem govoru se oglase mladeniči sami. Najprvo pokaže mladenič Janez Šinkovec iz Ambrusa, kakšen ne sme in kakšen mora biti mladenič, ako hoče kaj veljati. Veselo pozdravljen nastopi nato Janez Gros, Orel s Krke. „Predragi mladeniči, bodimo verni, ljubimo cerkev, izpolnjujmo nje zapovedi, živimo čednostno, zavedajmo se, da smo „Slovenci“, to je bila vsebina njegovega govora, ki je vsem navzočim najbolj ugajal bodisi, kar se tiče vsebine ali kar se tiče predavanja, in ko je zaklical: „Z Bogom in Marijo za slovensko domovino,“ ni hotelo biti konca ploskanju in odobravanju. Mladenič Anton Sušteršič iz Hinj meni, naj bi fantje opustili shode v gostilnah, kjer se le pijančuje in se raje sestajali k takim sestankom kakoršen je današnji. J. Zupancič, mladenič iz Ajdovca pa

izrazi svoje presenečenje, da zamore pozdraviti tako veliko četo mladeničev, ki so vsi ene misli in enega duha.

Po govoru mladeničev govori g. Iv. Podlesnik in pravi, da se je mislilo, da bo po veliki kamniški prireditvi za nekaj časa konec mladeniškim shodom. Toda ni je nedelje, da ne bi imel povabila na dva ali še več fantovskih sestankov in to je veselo znamenje. Mladenič vstaja in gre na dan in tudi Dolenjska je vstala, kar kaže današnji shod. Gospod poslanec Jaklič pa kaže, kako je mladeniču treba tudi politične izobrazbe. Vrsto govorov zaključí g. župnik Fr. Pešec s Krke s prelepimi besedami in za sklep prirede Orli s Krke burko „Krčmar pri zvitem rogu“, ki je bila izvrstno igrana in je vzbudila mnogo smeha ter pokazala, kaj se nauče mladeniči v naših društvih. — Ob povratku so bili v Marinci vasi napadeni „Krški Orli“ od nahujskanih fantov! Dva Orla sta bila ranjena. Oblast je zapehancem že za petami. Ljudstvu se odpirajo oči, in vidijo, kje je surovost, kje pa prava omika.

Iz Hinj pri Žužemberku. Lepo število fantov se nas je udeležilo 26. septembra mladeniškega sestanka v Zagradcu. 56 nas je bilo. Kajne, za nas izdatno število? Prav lep in vesel dan je bil ta dan za nas. Marsikaj čisto novega smo slišali in videli. — Tudi pri nas bi bilo že jako potrebno izobraževalno društvo, potem pa „Orel“. Zato pa fantje hinjske fare le pogum, tudi mi moramo napredovati. — Pri nas bi zelo radi ljudje že jeli pospravljati jesenske pridelke, pa sejati žito, a vedni nalivi dežja zelo ovirajo delo. — i —

Št. Rupert. (Blag čin do mrtvih.) Blagorodni g. dr. Artur Skedl, ki je z narboljšimi vtisi prepotoval Gorenjsko in kot veren katoličan obiskal nazadnje slavno božjo pot Brezje ter ondi opravil svojo pobožnost, je zopet z novim činom pokazal ljubezen do rodbine in kranjske dežele. Dal je prepeljati s pokopališča v Gradcu zemeljske ostanke svojega očeta dr. Josipa Skedla, vseučiliškega profesorja pravne vede, v Št. Rupert. Tu je napravil na župnem pokopališču podzemeljsko grobnico ter dal položiti k skupnemu počitku svojega očeta in še štiri v Št. Rupertu umrle sorodnike: starega očeta „Bundra“, strica in dve teti. Da izkopavanje mrličev in prepeljavanje v drugi kraj stane mnogo potov, pisarij in denarja, je znano. Vsa čast dvornemu svetniku in državnemu poslancu dr. A. Skedlu.

Sv. Križ pri Kostanjevici. V soboto, dne 25. septembra so se zbrali v društveni sobi izobraževalnega društva v Sv. Križu člani S. D. Z. krškega okraja. Namen tega sestanka je bil, da se pogovore med seboj, na kak način bi mogli tudi dijaki k temu pripomoči, da se vzdigne tudi Dolenjska bolj visoko. Zato se je ustanovil v ta namen pododbor S. D. Z. za krški okraj. V odbor so bili izvoljeni: tehnik Franc Rueh, predsednik; filozof Franc Omerza, tajnik; medicincec Franc Gerlovič, blagajnik. — Sklepalo se je in govorilo o tem, kako pomagati ljudstvu do višje izobrazbe in kako vzgajati med dijaki res dobrega naraščaja, ki bo potem nadaljeval započeto delo in krepil organizacijo ljudstva na podlagi katoliških načel po geslu S. D. Z.: „Z Bogom za narod!“

Na Čatežu ob Savi je umrla v nedeljo zjutraj posestnica g. Katarina Ivšič, rojena dne 3. aprila 1822 v Idriji. Pokojnica je bila krščanska, krotka in miroljubna žena, ki je vedno pomirljivo vplivala na pogostoma razprto sosesčino. Ivšičeva hiša je daleč okrog dobro znana in spoštovana ter radodarna. Zapustila je blaga pokojna poleg obilnega imetja edinega še samskega sina g. Mihaela Ivšič, ki je podžupan tukajšnje občine in cerkveni starešina, obče priljubljen mož ter odličen naš somišljenik.

Krško. Železnica Rogatec (Mestinje)-Brezice-Rudolfovo. Dne 2. t. m. se je vršil v Brezicah dobro obiskan zaupni sestanek interesentov iz vseh krajev ob projektirani progi, od Rogatca do Rudolfovega. Od vseh strani, od članov že obstoječega odbora se je očigosalo nedelavnost breškega odbora, njih samopašnost in kaprice na neizvedljive ali pa saj z nerazumno visokimi stroški izvršljive projekte, diktirane od „Kirchturmpolitike“ breških nemškutarjev. Predsedoval je gospod ravnatelj A. Levak, podpredsednik g. dež. glav. nam. dr. Jankovič; poročal je poslanec dr. Benkovič. Izvolil se je nov odbor, sestoječ iz interesentov ob celi progi ter vseh poslancev, ki zastopajo interesovane kraje.

V odbor vstopiti je obljubilo tudi več članov dosedanjega odbora. Zlasti se je ventiliralo vprašanje, ali ne kaže projektirati progo Videm (Krško) - ob cerkljanskem hribu - Kostanjevica - Rudolfovo, na progi južne železnice Videm-Brezice pa dobiti pravico peage-prometa za projektirano železnico Videm-Brezice-Rogatec (Mestinje), tako da bi bil Videm (Krško) nekaka „Kopfstation“ prog Videm-Rudolfovo in Videm-Brezice-

Rogatec. Sprožilo se je še več variant, katere naj novi odbor uvaža, posebno Mestinje-Podčetrtek-Buče-Podsreda-St. Peter itd.

Sklenilo se je, z vso silo delati na to, da se čim prej vrši revizija trase na podlagi enega ali drugega projekta, na katerega se bo odbor v bodoči skupni seji v Krškem zjedini; morda se deloma uporabi že izgotovljeni generalni projekt g. inž. Daubachy. Koncesijo za predela bodo zaprosili gg. dr. Bale, dr. Benkovič, župan Ogorevc iz Rudolfovega in dr. Hočevnar. V ožji akcijski odbor so se izvolili koncesionarji ter g. Fr. Lipej, veletržec v Brežicah.

Dne 10. t. m. ob tretji uri popoldne se vrše večja javna zborovanja interesentov v Kozjem pri g. Pirhu, v Brežicah, Narodni Dom, v Rogatecu in v Krškem, da se med občinstvom zbudi več zanimanja za to nujno železniško zadevo.

Novi odbor se bode pogajal s tvrdko E. Cieczowiczka in sin oziroma s snujočo se „Bau- und Projektirungsgesellschaft m. b. H.“ na Dunaju radi nabave že obstoječega generalnega projekta Daubachy, ali pa nabave novega projekta. Namerava se čim prej dati izvršiti saj revizijo trase.

Vsa dosedanja pripravljala dela je izvršil poslanec dr. Benkovič. Končno omenimo, da breški odbor namerava železnico izpeljati tako, da bi bil novi kolodvor v Brežicah v bližini sedanjega kolodvora južne železnice pri takozvani Krašinci (kjer imajo razna zemljišča župan Faleschini oziroma njegovi sorodniki), — smer nove železnice naj bi tedaj bila navpično na progo južne železnice (!), katero bi presekala na dolgem mostu oziroma nasipu; s kolodvora pri „Krašinci“ pa naj bi šla železnica čez okrajno cesto Brežice-Dobova, dalje ob sejmišču, po sedanji občinski cesti pred gostilno Kolenc na novi savski most, ki bi se moral primerno močnejši napraviti in urediti za skupni promet vozov in železnice, takoj na desnem bregu Save pa naj bi železnica zavila z mosta proti Krški vasi na dober kilometer dolgem vijaduktu in najmanj tako dolgem visokem nasipu čez široko inundacijsko ozemlje med Savo in Krko. — Po Daubachyjevem načrtu pa bi se železnica stekala na obstoječi breški kolodvor in bi Savo prekorajala pri Mrtvicah na 130 m dolgem mostu. — Dolenjski rojaki ganite se!

Krško-Brežice. Neki konzorcij v Brežicah je dobil od železniškega ministrstva dovoljenje pripravljanih del za železnico Rogatec-Brežice-Rudolfovo in se je na razne korporacije in zasebnike obrnil za prispevke.

Ne oziraje se na to, da se gre glasom najbrže netočnih časniških poročil za ozkotirno železnico, ki bi bila nezadostna in za interesente nesprejemljiva, so temeljiti razlogi dvomiti o resnosti dela tega konzorcija.

Pogajanje tega odbora v svrhu nabave že izdelanega načrta g. inž. Daubachy za normalnotirno železnico Rogatec-Brežice, ki je sedaj last tvrdke E. Cieczowiczka in sin na Dunaju, je do sedaj še vedno brezuspešno, če to sploh moremo smatrati kot resno pogajanje namesto zavlačevanje.

Vrh tega se odbor ne briga za to, da bi zvedel mnenje in želje vseh interesentov ob progi glede trase, ampak v zaupnih sejah kuje svoje načrte, mesto da bi se o tem javno razpravljalo.

Ta odbor se dalje hoče ozirati edino le na koristi mesta Brežice, četudi je mnogo interesentov, ki imajo glede trase bodoče železnice vse druge želje in zahteve, pa dosedaj niso prišli do besede.

K osnovnemu zborovanju tega odbora se niso povabili niti zelo uplivni interesentje niti drugi merodajni faktorji; pri sestavi odbora se je istotako prezrlo zelo delavne in uplivne moči. Sploh je sedaj cela zadeva v rokah oseb, ki imajo pred očmi le lokalne interese, ne pa važne koristi celokupnega prebivalstva.

Da se interesentje obvarujejo daljne škode in posebno prepreči daljno zavlačevanje te nujne zadeve, osnovali so se v Brežicah, v Krškem in v Kozjem pripravljalni odbori z namenom, takoj osnovati novo društvo, ki naj dobi dovoljenje za trasiranje in projektiranje normalnotirne železnice Mestinja (ev. Rogatec)-Brežice-Rudolfovo.

V kratkem času bode mogoče dobiti dovoljenje za pripravljala dela (trasiranje etc.), na kar bode stvar že obstoječega odbora v Brežicah, ali hoče z novim odborom v stik stopiti v svrhu skupnega dela.

Člani pripravljalnega odbora so že stopili v ožji stik z nekim konzorcijem, ki se snuje na Dunaju od raznih stavbenih podjetij in denarnih zavodov z namenom, interesentom pomagati pri trasiranju novih prog, posredovati finansiranje železniških projektov in jih izvršiti do konca; zasigurana je tudi podpora dežele Kranjske.

Ker se interesentje v Slov. Goricah ne morejo zjediniti glede trase železnice (Purkla-Ptuj ali Radgona-Ptuj), zato je sedaj v ospredju finansiranje in izvršitev projekt Ptuj-Rogatec; s tem pa tudi projekt Rogatec-Brežice postaja čim dalje bolj aktuel.

Pozivljamo tedaj vse interesente, da takoj ustavijo svoje sodelovanje pri starem odboru in seveda ustavijo tudi prispevke za brezplačno delo. Osnovna zborovanja novega društva se vrše v nedeljo dne 10. oktobra 1909 pop. ob 3. uri a) v Brežicah, Narodni Dom, b) v Kozjem, v gostilni gosp. Pirha. Zborovanja so javna. Prosimo obilne udeležbe, ker se bo razpravljalo in sklepalo o dalekosežnih predlogih.

Pripravljalni odbor.

Belokranjski glasnik.

Deželni glavar Fran pl. Šuklje — se je v svojem znamenitem govoru dne 23. septembra v deželnem zboru, ko je utemeljeval svoj nujni predlog, da se vlada pozivlja, naj opusti napačno tolmačenje melioracijske postave — vsled katerega bi odtegnila državne podpore za vodovode — oziral tudi na belokranjske težnje. Zato tu objavljamo važnije odlomke iz njegovega govora.

Neposredni povod, da danes stavljam predlog, je odgovor, katerega je dalo visoko poljedelsko ministrstvo deželnemu saboru vojvodine Kranjske na dopisa, s kojima je naš deželni odbor ministrstvu predložil načrta dveh vodovodov, enega za dobropoljsko dolino in Suho Krajino, drugega za ribniško in kočevsko dolino. Vsebina tega odgovora bi bila odklonitev podpor ...

Kaj pomenja tak odlok? Kaj so posledice njegove za kulturni in narodno-gospodarski razvoj dežele Kranjske, kateri je v nekem oziru, gospoda moja, v važnem oziru zavisen od preskrbe našega ljudstva z zdravim pitno vodo? Gospoda moja, od l. 1884. žrtvovala je naša siromašna deželica stotisoče in stotisoče kron v podporo raznim vodovodnim napravam. Navzlic višini teh stroškov (moramo dandanes reči, da stojimo šele v pričetku te tako pomembne akcije. Saj so navzlic mnogoterim vodovodom, ki so nastali z deželno pomočjo, tiste velike pokrajine, kjer je pomanjkanje zdrave pitne vode najhujša muka, ki tlači prebivalstvo, še danes brez prepotrebnih vodovodnih naprav! Nihče ne more očitati današnjemu deželnemu zboru, da ni razumel svojih dolžnosti nasproti tem pokrajinam. Deželni zbor se je postavil na to stališče, da moramo vodo dobiti za našo Belokrajino, za celo Kočevje, za Suho Krajino, za ribniško in dobropoljsko dolino ter za notranjski Kras ... Sklenili smo zakon: naj dežela Kranjska za melioracije — in iz teh bi bili dotirani tudi vodovodi — najame posojilo deset milijonov kron. Toda naravno je, da teh vodovodov nikakor ne bi mogli dežela in ubožni interesi — tudi ne potam posojil — popolnoma pokriti iz lastnih sredstev. Morali smo računati na državni prispevek. Ta prispevek se je dosedaj, počenši od leta 1894., vedno dajal iz melioracijskega zaklada, in sedaj dobimo naenkrat ta odlok da po določi novega melioracijskega zakona z januarja t. l. melioracijski zaklad za take potrebe ničesar ne more prispevati.

Vlada se sklicuje v svojem odloku na novi melioracijski zakon. Ja, v čem se pa razlikuje ta novi melioracijski zakon od starega? Vsebina je ista, razložek je le ta, da ko je bil ustanovljen melioracijski zaklad, znašala je njegova dotacija borih 500.000 gld., torej 1.000.000 kron, sedaj pa ima vlada na razpolago 8 milijonov kron. Torej dohodki zaklada so osemkrat večji kakor so bili prej. In še drug razložek je. Pri nekaterih melioracijskih zgradbah sme sedaj vlada iti do 70 odstotkov po § 6., al. 1. novega zakona, dočim je prej maksimum državnega prispevka znašal 50 odstotkov.

Kako se more kak ministrski urad sklicevati na novi melioracijski zakon, da bi motiviral odklonitev naše zahteve! To je pač ena izmed mnogih stvari v avstrijski birokraciji, katerih normalna pamet razumeti ne more.

Sele leta 1893., ko sem jaz kot deželni poslanec s samostojnim predlogom, enoglasno sprejetim v tej visoki zbornici zahteval veliko vodovodno akcijo, kontiral je naš stavbni urad stroške cele vodovodne oskrbe s 570.000 gld., torej 1.140.000 kron. Danes stoje naši tehniki na stališču, da bode zgolj za te štiri naprave treba 7 do 8 milijonov kron. Skušnja jih je namreč izučila, da imajo majhni vodovodi le lokalni pomen. Ako se pa hoče v istini temeljito pomagati celi deželi, treba izvršiti velike vodovodne naprave ... Potem g. dež. glavar pojasnjuje, kako je prišlo do tega, da je vlada dajala vodovodne podpore iz melioracijskega zaklada ter navede dopis deželne vlade z dne 27.

novembra 1893, št. 15.535, kateri slove: „Ministrstvu za poljedelstvo in finance, sta pri pretresovanju vprašanja o državnih podporah za taka podjetja, katerih namen je izkoriščati vode za preskrbovanje pokrajin na deželi, prišli do zaključka, da je tudi za taka podjetja mogoče uporabiti državna zakona z dne 30. junija 1884. l., drž. zak. št. 116. in z dne 31. maja 1889. l., drž. zak. št. 96., da se toraj za taka podjetja, v kolikor ne spadajo kot malenkostna pod § 12. imenovanega zakona morejo dajati podpore iz državnega izboljševalnega zaklada pod zakonitimi pogoji in v zakonito dopuščeni višini (v tem oziru je zlasti za Kras treba omeniti § 2. državnega zakona z dne 31. maja 1889. l.), in ...“, — gospodje, to je odvažno — „... in da tedaj v tem oziru ni treba posebnega državnega zakona. Ali sedaj so drugi faraoni na krmilu, kateri egiptovskega Jožefa več ne poznajo.

(Konec pride.)

Domače novice.

Dve cerkveni slovesnosti. Prevzvišeni gospod knezoškof je zadnjo soboto z dopoldanskim vlakom dospel v Novo mesto, kjer je opravil nekatere obiske, potem pa se je odpeljal v Šmihel, kjer je praznoval v radost obširne župnije farnega patrona sv. Mihaela. V soboto v pozno noč in v nedeljo do čez poldan je neumorno deloval v spovednici, a vsem vernikom, ki so prišli po sv. odpustke porcijunkulskega načina, se vkljub mnogim spovednikom ni moglo postreči. Popoldan se je vreme toliko zjasnilo, da se je mogla po škofovi pridigi vršiti običajna procesija sv. Rožnega venca ob mnogoštevilni vdeležbi. Za knezoškofom in zastopniki kapiteljna so stopali tudi občinski zastopniki z županom Jos. Zurcem na čelu. Nato se je presvetli nadpastir odpeljal med slovesnim zvonjenjem v Šmihelu in v mestu k č. o. o. frančiškonom. Vsa cerkev, od zunaj na pročelju in od znotraj, je bila bogato ozaljšana v znak, da se v njej vrši posebna slavnost — ustanovitev „dijaške Marijine kongregacije“. Pri vstopu nadpastirja pevski zbor pozdravi z veličastno himno. Knezoškof stopi na leco, v prisrčnih besedah pojasni pomen Marijine družbe ter čestita njenim prvim udom. — Potem se poda ob asistenciji vsega kapiteljna in skoro vse dekanjske duhovščine pred čarobno razsvitleni Marijin oltar ter sprejme v kongregacijo 36 gimnazijcev. Pevski zbor je krasno prepeval Marijine pesni, veličastno je odmeval „Magnificat“ ne samo po cerkvi, ampak tudi v mladih srcih, ki hočejo zvesta ostati tradiciji vernega svojega naroda. — Vodstvo kongregacije je poverjeno č. o. Pavlu, kateremu je posebno pri srcu blagor naše mladine. Čujemo, da se je naraščaja zgledilo že do dvajset mladeničev. Gotovo tudi dijaki ne bodo zaostali za drugimi mladeniči po deželi, kateri uprav v naših društvih kažejo lep napredek v čednosti in izobrazbi. Dijaki-tovariši jim bodo lahko v pomoč in bodrilo — uprav po Dolenjskem, kjer čaka njih in „Orlov“ še toliko dela na polju krščanske prosvete. — Slavnosti so se vdeležili tudi zastopniki akademičnega društva „Zarja“. — Prevzvišeni je še sprejel srčno zahvalo oveseljenih dijakov ter se z bodrilnimi besedami od njih poslovil. Z jutranjim vlakom se je s svojim tajnikom odpeljal v Ljubljano.

Kanonično umeščen je bil č. g. Vaclav Vondraček iz Ambrusa na župnijo Podbrezje. — Premoščeni so č. gg. kaplani: J. Žavbi iz Žužemberka kot župni upravitelj v Ambrusu; Karol Gnidovec iz St. Vida pri Zatičini v Žužemberku; Fr. Novak iz Stopič v St. Vid pri Zatičini. — Nameščen kot kaplan č. g. Feliks Funtek v Stopičah. — Razpisana je do 20. oktobra župnija Mirnapeč, ker je g. župnik Ant. Zore dobil župnijo Motnik.

Srednje šolstvo. Na prvo državno gimnazijo v Ljubljani pridejo supleti Vincenc Marinko, M. Gnjezda in dr. Martin Gorjanec. Na drugo državno gimnazijo prideta Izidor Modic in Franc Pavlič. Na državno gimnazijo v Kranju pridejo M. Bajuk, dr. Dolinšek, Al. Dolžan in Adolf Robida. V Novo mesto pride F. Stopar. Na realko v Ljubljani pridejo dr. Gregorin, Jož. Breznik in Fr. Pacher.

Šolstvo na Dolenjskem. Fran. Ločniškar, dosedaj učitelj pri Sv. Gregoriju v kočevskem okraju, znani pesnik pseudonim, je dobil službo potovalnega učitelja v Logje-Robidišču na Tolminkem. — Frančiška Sever je postala začasna učiteljica v Dobrniču; Marija Hirsman v Ambrusu; Julija Mayer v Bukovju; Berta Valenta kot začasna učiteljica v Šmarje pod Ljubljano. — Začasni učitelj v Šmartnem pri Litiji Albin Lajovic je prestavljen v Cerklje; Rudolf Poljanec, pomožni učitelj v Ljubljani, pa v Šmartno. — Nadučitelj Simon Punčah v Šmarju pod Ljubljano je radi bolehavosti dobil dopust; istotako učiteljica Karolina

Trošt v St. Jerneju, nadomestuje jo kandidatinja Marija Kotnik. — Suplentinja Ana Ogulin je postala zač. učiteljica-voditeljica na Crešnjevcu.

Na nemški gimnaziji v Kočevju je letos vpisanih samo 136 rednih učencev. Gimnazija ima letos sedem razredov in je v sedmem razredu samo 8 učencev. Kaka skrb za Nemce!

Nesreča. Vinarski nadzornik g. Skalicky se je zadnjo soboto z bicikljem peljal na kolodvor, da bi se podal k namenjenemu predavanju v Vipavo. Drog v sredi se je prelomil, vsled česar je g. Skalicky tako nesrečno padel, da se je na obrazu, na rokah in na životu dokaj poškodoval; čuti hude bolečine. Upamo, da g. nadzornik kmalu okreva.

Dijaška kuhinja ima letos nenavadno veliko dijakov preskrbovati — 69 lačnih ust. Vsakdo lahko vidi, da bodo pri tej draginji tudi troški jako veliki. Zato prav prisrčno prosim vse dobre Novomeščane izdatne podpore. Pomagajte ubogim dijakom — in s tem Novemu mestu — zlasti pa mojemu nasledniku, ki koncem tega meseca prevzame skrb za kuhinjo. Sedaj se nosi nabiralna pola po mestu. Prosim, naj je ne zavrne nikdo, komur je Bog dal časnega blaga toliko, da mu je možno kaj malega utrpeti za potrebno mladino. Ob enem izrekam najtoplejšo zahvalo za vse, kar se je dobrega storilo novomeškim dijakom tekom mojega oskrbovanja dijaške kuhinje. Bog plati!

Dr. Jos. Marinko.

Trgatev okrog Novega mesta se je ta teden pričela. Ako bo vreme ugodno, se je nadejati prav dobre kapljice.

Obrtne zadeve. V zadnji številki „Dol. Novic“ smo poročali nekoliko o delovanju čevljarske zadruge. Pokazali smo, da zadruška ni tako strašilo in tako zlo, kakor si večina čevljarjev domišljuje marveč, da je cela stvar ravno nasprotna. Ako bi se vsi čevljarji hoteli ravnati in delati po pravilih, pa bi nam bila zadruška v veliko korist. V kakšno korist, o tem spregovorimo pozneje, danes pa pogledimo, kaj pravijo naša zadružna pravila. Dragi čevljarji, pogledjte pravila, preberite jih točko za točko, ter potem stvar dobro presodite. — No, pogledimo prvo točko, prva točka pravil pravi, da je namen zadruge gojiti čut skupnosti, varovati in krepiti stanovsko čast ter pospeševati humanitarne gospodarske koristi in izobrazbo svojih članov in pripadnikov. — Kaj pa je to, čut skupnosti? To se pravi, da naj bi vsak čevljar čutil v svojem srcu, da ni dovolj, če je sam, ker, ako je hrast še tako močan, pa stoji na samem, ga prejal slej vihar podere; kjer jih pa je več skupaj, so pa nepremagljivi. Tako je tudi z nami, dragi čevljarji. — Ni dovolj, da smo čevljarji, in da hodimo vsak svojo pot, marveč, treba je, da vsi čevljarji čutimo v svojih srcih, da nam je potreba, da se drug drugemu približamo, in da postanemo prijatli med seboj. Treba je, da se večkrat shajamo in se prijateljsko pogovorimo, kako bi si pomagali iz teh čudnih razmer, ki postajajo za naš stan čimdalje hujše. Toda treba pa je, da smo res pravi prijatelji, da vsaka zavist in preziranje zgine izmed nas, ker vsi smo enaki, vsi smo reveži, trpin. — Dalje pravi prva točka pravil: varovati in krepiti stanovsko čast. To se pravi: vsak čevljar naj spoštuje svoj stan. Dosti je takih ljudi, ki zaničujejo, ki prezirajo rokodelski stan; osobito nad čevljarji imajo neko veselje. Tako se večkrat čujejo zabavljice „kaj-bodo-ti-šustarji?“ pri tem pa nihče ne pomisli, da šustarja vsak rabi, da vsak hoče imeti lepe čevlje. Seveda takrat čevljar ni kar tako, kadar da čevlje na „počak“ po domače rečeno, na „puf“ in mora cele mesece čakati, da dobi svoj krvavo zasluženi denar. Če je dokaj drugih, ki nas prezirajo, nikar torej še sami ne ponižujmo svojega stanu, marveč bodimo ponosni nanj in energično nastopimo proti vsakemu, ki blati in tepta naš stan. Žalostno je pač tudi to, ko se vedno sliši po delavnicah tako grdo preklinjevanje; ko se vedno čuje: „prokleta šustarija“, zakaj sem se jo šel učiti. Kako slabo to vpliva na mlada srca vajencev, ko ti slišijo, kako grdo se zabavlja čez tisti stan, ki so si ga izbrali za svoj poklic, in s katerim se mislijo preživiti celo svoje življenje. Kako bode mladenič spoštoval svoj stan, ako se mu že v mladih letih vcepi v srce gnjus do njega. Tukaj, dragi čevljarji, bi bilo treba malo bolj paziti na naš naraščaj, ako bodo mladeniči kot učenci že izprideni, kje bomo potem dobili dobrih zvestih pomočnikov, in kakšni bodo potem mojstri? Proč z zabavljanjem in preklinjevanjem, spoštujmo svoj čevljarski stan, v katerega nas je postavil On, ki vse stanove vzdržuje. Le na ta način si bomo okrepili in povzdignili stanovsko čast, kakor govore naša pravila in kakor zahteva od nas naša pamet.

Mestna hranilnica v Novem mestu. V mesecu septembru 1909 je 213 strank vložilo 71.077 K 88 h, 215 strank vzdignilo

99.410 K 98 h. — 6 strankam se je izplačalo hipotečnih posojil 6.500 K. 293 menic se je eskomptovalo za 105.177 K. Stanje vlog 3.499.289 K 87 h. Denarni promet 436.911 K 52 h. Vseh strank bilo je 1159.

Hranilnica in posojilnica za Kandijo in okolico (reg. zadruga z neomejeno zavezo) imela je meseca septembra 1909 prometa K 218.035'69. Vložilo je 150 strank K 73.450'— dvignilo 114 strank K 23.620'97. Posojil je bilo danih 51 strankam K 52.347'—, a vrnjenih je bilo od 146 strank K 21.041'10. Število zadrušnikov 2072.

Gospodarske drobtine.

— **Kmetijski pouk.** V nedeljo 17. t. m. priredi kmetijska podružnica novomeška pouk o živinoreji, mlekarstvu in kletarstvu v Mirni peči in sicer zjutraj ob 7. uri. Predavala bodeta vodja Rohrman in adjunkt Zdolšek.

— **Sadjarski nadzornik s sedežem v Novem mestu.** Dež. odbor je imenoval za sadjarskega nadzornika strok. učitelja na moravski kmetijski šoli v Bizencu Friderika Rosino. S tem imenovanjem dobimo tudi za sadjarstvo posebnega učitelja, katerega čaka mnogo in hvaležnega dela na Kranjskem. Sadjarski nadzornik je podrejen vodstvu kmetijske šole, ki ga bo porabljalo za praktični pouk na šoli in za popotni pouk po deželi.

— **Grozdni semenj na Grmu.** V nedeljo 10. t. m. se bo dobilo na Grmu lepo in okusno, odbrano grozdje na prodaj in sicer v zabojčkih po 5 kg in na drobno. Opozarjamo na to priliko zlasti gg. uradnike iz Novega mesta, ki bi radi kaj lepega grozdja dobili. Oddajalo se bo le namizno grozdje, ki je dobro za zabanje. Kdor želi kaj grozdja prodati, naj ga prinese v soboto popoldne na Grm.

— **Lepo sadje na prodaj.** O priliki razstave sadnih izdelkov 10. t. m. se bo dobilo tudi nekaj sadja na prodaj, jabolk in hrušk, in sicer v zabojih po 25 in 50 kg. pa tudi v manjših množinah. Vabimo s tem vnovič naše sadjerejce, da prinese svoje lepo sadje na prodaj! Vse sadje mora biti skrbno odbrano. Res, da nam letos spriču nujne trgatve in pomanjkanja pridelka s težka hodi primerna udeležba pri tej prireditvi, vendar se da pri količkah dobri volji premagati razne težave. Zlasti iz krajev, kjer je sadje kaj bolj obrodilo, bi se morali sadjerejci zanimati za ta sadni semenj in bi morali prinesiti svoje skrbno obrano in lepo sadje na prodaj. Sadje se mora prinesiti zadnji čas v nedeljo do 8. ure na Grm.

— **K razstavi sadnih in zelenjadnih izdelkov.** Za ta oddelek nedeljske razstave na Grmu je posebno mnogo zanimanja, tako da utegne biti udeležba mnogoštevilna. Prosimo, da se prinese sadni in zelenjadni izdelki v soboto popoldne in če to ni mogoče, v soboto popoldne na Grm, da se vsa razstava lahko primerno uredi in razvrsti. V nedeljo ob 6. popoldne se lahko nazaj vzemo razstavljene stvari.

— **Cena pšenici** se v zadnjem času po malem zopet vzdiguje in je te dni po 28 K za 100 kg.

— **Gospodarska organizacija v Predarelski.** Uzorna deželica gledé gospodarske organizacije je Predarelsko. Šteje samo 102 polit. občin, pa ima nič manj kot 73 hranilnic in posojilnic po Rajfajzнови osnovi, združenih v eno skupno „Zvezo“. Število članov je bilo na koncu l. 1908 11.626. Hranilnih vlog 15.584.075 K 11 v, posojil 14.621.147 K 10 v. Rezervni zaklad je dosegel višino 348.297 K 22 v. Ves promet je znašal v letu 1908 36.540.332 K 99 v. Na davkih in pristojbinah je „Zveza“ plačala 8576 K 61 v. Zgube so trpele Rajfajznovke le 2792 K in sicer v treh slučajih, vse druge blagajne niso imele vinarja zgube. Dobrodejni vpliv posojilništva se je v tej deželici že večkrat sijajno skazal, najbolj pa, ko je pred par leti živinska kuga razsajala in mnogo kmetov v grozno stisko spravila. Njih rešitev so bile domače posojilnice. Zato je pač želeti, da se misel za gospodarsko samopomoč povsod razširi, zlasti po deželi, in da se kmečko ljudstvo sploh poprime z vso vnemo tega takozvanega pomočka v sili. Drži naj se pa vsak hranilnice in posojilnice domače občine, in nikar ne nosi denarja drugam, kjer dobiček teče v tuje žepe, domača zadruga pa hira in ne more napredovati.

— **Kmetijske razmere na Češkem,** je naslov X. zvezku „Kmetijske knjižnice“, ki jo izdaja c. kr. kmetijska družba kranjska in ki je ravnokar izšel. Zvezek obsega poročilo o gospodarskopoučnem potovanju slovenskih kmetovalcev na Češko l. 1908., sestavljeno po voditelju potovanja g. c. kr. vinarskem nadzorniku B. Skalickem. Udeleženci potovanja so videli velikanski napredek

češkega naroda na polju kmetijstva, tehnike in industrije. Ta napredek posnemati, bodi naša dolžnost, zato je bila upravičena želja, izdati to poročilo v tisku, ki bo udeležence spominjalo na prekrasne vtise, druge bralce bo pa istotako bodrilo k tistemu napredovanju, ki so ga zasnovali bratje Čehi v svoj blagor. Knjiga, ki je opremljena z 32 podobami se dobiva pri c. kr. kmetijski družbi kranjski po 70 h s poštnino vred. Pri naročitvi je denar naprej poslati.

Velike priredbe v Ljubljani.

V soboto 16. oktobra in nedeljo 17. oktobra se bodo razvili v Ljubljani velepomembni dogodki. —

V soboto 16. t. m. se ustanovi v Ljubljani naša narodno-obrambna organizacija, v nedeljo 17. t. m. pa vseslovenska ljudska stranka.

Slovenski poslanci, slovenski župani, zaupniki slovenskih političnih društev iz Kranjske, Štajerske, Koroške in Primorske se zberu ta dan v beli Ljubljani. —

Da dostojno proslavi dohod slovenskih veljitev iz vsih slovenskih pokrajin, je odločilo slovensko glasbeno društvo „Ljubljana“ da v čast ustanoviteljem vseslovenske ljudske stranke priredi v nedeljo 17. t. m. ob 6. uri zvečer v vseh prostorih „Uniona“ veliko ljudsko slavnost. — Tako bo omogočeno slišati udeležnikom tudi odlični zbor „Ljubljane“ in popolni orkester „Slovenske Filharmonije“ ki je že obljubil svoje sodelovanje. —

Poleg tega sodeluje še več odličnih moči, tako da bo tudi ta večer nekaj posebnega. —

Zato pohitimo navdušeni v Ljubljano, kjer nas slovenski bratje sprejmejo z odprtimi rokami. —

Ameriški novičar.

— **Potniki v Ameriki, pozor!** Državnemu poslancu prof. dr. J. Ev. Kreku je došlo od družbinega zaupnika v Hamburgu obvestilo, da izdaja neka ljubljanska agentura prekmorske družbe priporočilne listke družbe sv. Rafaela in da se je proti nekim redovnicam, ki so kupile ondi vožne listke, zastopnik, oziroma lastnik dotične agenture (S.) sploh izdajal in obnašal kot „zaupnik“ Rafaelove družbe.

Opozarjamo torej vse rojake, ki nameravajo potovati v inozemstvo, rekše v Ameriko, da sploh noben agent parobrodskih družb ni in ne more biti zaupnik družbe sv. Rafaela, ker so intencije družbe v diametralnem nasprotju z agentovimi.

Odbor slovenske podružnice družbe sv. Rafaela smo priobčili v „Slovenca“, „Dol. Novicah“, „Domoľubu“, „Občinski Upravi“; prineslo ga je glasilo ameriške sesterske družbe „Ave Maria“.

Le na tam navedene odbornike naj se obračajo potniki za pojasnila. Vendar pa priporočamo, da se v svrhu hitreje informacije obrne vsak na točasnega podružničnega tajnika: Fran Kristana, deželnega nadoficijala v Ljubljani, deželni dvorec, oziroma v njegovi odsotnosti na deželnega oficijala Jerneja Ermana istotam.

Le tu more dobiti vsak, kdor se hoče izseliti, legitimne priporočilne liste in pa posebne kovinaste družbine znake v narodnih barvah, ki jih za sedaj tu sploh ne more imeti noben drug, kot imenovana zaupnika.

Potrebna pojasnila in navodila dobi tudi vsak le na navedeni adresi, zato prosimo vse p. n. župne urade, županstva, izobraževalna društva itd., da ljudi, ki se nameravajo izseljevati, natančno poučujejo v predstojećem smislu. Družba sv. Rafaela.

— **Z ljubljanskega kolodvora** je 25. septembra odšlo v Ameriko 103 Slovencev.

Raznoterosti.

* **Danci vzgled malim narodom.** Danska deželna razstava v Aarhusu vzbuja pozornost sveta. To je po 20 letih prva danska razstava, na kateri je videti, kako neizmerno se je Dansko razvilo v poljedelskem in industrijalnem oziru. Znano je, da stoji Dansko, kar se poljedelstva in še posebno živinoreje tiče, na čelu vseh civiliziranih držav. Danski poljedelec se ima za to zahvaliti svoji pridnosti, delavnosti in nadarjenosti v prvi vrsti, poleg tega pa tudi izbornim in mnogoštevilnim ljudskim in visokim šolam, na katerih je bil odgojen po načelu: „pomoč,

samopomoč, t. j. na kateri je bil naučen ne zanašati se na druge, ampak le na svoje primerno vzgojene in izvežbane moči. Danska ima najbolj razvito združništvo. Teh načel so se poprijeli tudi danski industrijalci in obrtniki in uspeh je bil ta, da je ni več industrijalne in obrtne stroke, v kateri bi bilo Dansko dandanes navezano že na tujino. Da, tudi v industriji in obrti je Dansko danes zavzelo še v mnogih strokah če ne naravnost vodilno, vendar pa častno mesto med velikimi narodi. Omenjamo samo danski porcelan in dansko knjigoveštvo. Krasno razvita je tudi železninarska industrija na Danskem in se je tudi v tej stroki Dansko popolnoma osvobodilo od inozemstva ter producira doma vse, karkoli potrebuje, od najbolj preprostega orodja do najbolj kompliciranega stroja. Vse to je videti na razstavi v Aarhusu. S kratka, ta veleznanimiva deželna razstava daje priliko ogledati si življenje in delovanje danskega naroda v poljedelstvu, v industriji in obrti ter si tako vsvariti jasni pregled cele kulture tega malega a občudovanja vrednega naroda. Pred dobrimi štiridesetimi leti je bil danski narod na bojnem polju pobit. Zmagoslavno Prusko ga je brutaliziralo in nikdo ni ne z mezinem ganil v njega obrambo, zdelo se je, da je zgubljen in da ne bode mogel ubraniti ne svoje državne ne kulturne samostojnosti. A prišlo je drugače. Ko so ga mogočni tega sveta zapustili, spomnil se je danski narod samega sebe, začel je delati in dvigati zaklade, ki so dosedaj ležali zakopani v njegovem duhu in njegovi zemlji. In danes, po štiridesetih letih stoji ta 2 in pol milijona duš broječi narod v najprednejši vrsti največjih in najbolj kultiviranih narodov na svetu. Oprostil se je gospodarski popolnoma od tujine, a tudi njegovi umetniki, literati in znanstveniki zavzemajo med umetniki in znanstveniki svetovnih narodov častno in večkrat vodilno mesto; danski poljedelci so prvi na svetu in učitelji vsem drugim, danska dežela pa, ki je bila še pred štiridesetimi leti med najsiriromašnejšimi, je danes med najbogatejšimi, najsrečnejšimi in najkulturnejšimi deželami tega sveta, da morda prva med njimi. To čudo je danski narod zvršil iz svoje moči, brez tuje pomoči, da tudi proti volji, proti intrigam in nasprotstvom mogočnih svojih sosedov. S tem je dal danski narod sijajen vzgled vsem malim narodom, kako morajo delati, da pridejo do svojega cilja, do svobode, do kulturne, materialne in končno tudi do politične samostojnosti. Tajnost tega vspeha tiči v geslu: „Pomoč, samopomoč“

„Am. Slov.“

Smešnice.

(Pred sodnijo.) Sodnik: „Zakaj ste tega gospoda topli?“ — Obtoženec: „Gospod me je imenoval ‚cepca‘ in jaz sem ga potem ‚namlatil.“

(Novo poročeno.) Ivan: „Ali si se že privadil svoji ženi?“ — Marko: „Da, da, zdaj že jem, kar mi ona kuha!“

(V mesnici.) Kuharica: „Zakaj mi daste danes manjši kos mesa kakor včeraj?“ — Mesar: „Ker sem danes tudi manjšega vola zaklal.“

(Dobro pogodil.) „Kako je vendar to, da postanejo pri moških večinoma najprvo lasje sivi in še le čez dolgo časa brki?“ — „Zato, ker so vendar brki za 20 let mlajši od las!“

(Kdo je prešič?) Sosed A.: „Ti si si zares prešič — pušiš, nosljaš in morda tudi čikaš!“ — Sosed B.: „O, to pa že ni resnica! Temveč ti si prešič; ker prešič tudi ne puši, ne noslja in gotovo tudi ne čika!“

(Hvaležnost.) Kmet k gospodu, ki mu je ravnokar pomagal težko obloženo voz, pri katerem sta bila vprežena dva vola, poriniti čez mali klanc: „Hvala lepa, gospod, za vašo pomoč; kajti samo z dvema voloma bi jaz nikakor ne mogel premakniti voza!“

Sejmi na Dolenjskem v mesecu oktobru.

V Št. Vidu pri Zatičini 11.; v Semiču 12.; v Kočevju 16.; v Radohovi vasi 18.; v Novem mestu (letni sejm) 19.; v Kandiji pri Novem mestu 21.; na Veseli gori pri sv. Rupertu 27.; v Mokronogu in v Žužemberku 28. V torek po sv. Simonu in Judu (2. novembra) v Črnomlju.

Loterijske številke.

GRADEC, 2. oktobra	45	62	70	78	1
--------------------	----	----	----	----	---

Darovi za dijaško kuhinjo v Novem mestu.

G. I. Pintar, sobni slikar 2 K. Mil. g. prošt dr. S. Elbert 20 K. Vlč. g. župnik A. Zore 10 K. Neka žena 3 K. Vlč. g. I. Šalehar, župnik v p. za mesec oktober 10 K. Ob slovesu voditelja dij. kuhinje dr. J. Marinko-ta v Šempetru 70 K. Dr. Jos. Marinko.

Dražbeni oklic.

E 406/9

5

Po zahtevanju dr. Jakoba Schegula, odvetnika v Rudolfovem bo dne 19. oktobra 1909 ob 10. uri dopoldne pri spodaj oznamljeni sodnji, v izbi št. 6 v Nov-m mestu dražba zemljišča vl. št. 173 kat. obč. Beršljin obstoječega iz sta.b. parcel št. 26/1, 238. na katerih stojé hiša, svinjak in pečarska delavnica in njivne parcele št. 309/3 in 1/17 dela solastninske pravice na vlož. št. 200 k. obč. Beršljin (gmanjski del) s pritlikino vred, ki sestoji iz ene motike in ene žage.

Nepremičninam, ki jih je prodati na dražbi, je določena vrednost na 1063 K 32 v. pritlikl'nam na 50 v

Najmanjši ponudek znaša 709 K 22 h, pod tem zneskom se ne prodaja. Dražbene pogoje in listine, ki se tičejo nepremičnin (zemljiško-knjižni izpisek, hipotekarni izpisek, izpisek iz katastra, cenitvene zapisnike itd.) smejo tisti, ki žele kupiti, pregledati pri spodaj oznamljeni sodnji v izbi št. 5. med opraviilnimi urami

Pravice, katere bi ne pripuščale dražbe, je oglašiti pri sodnji najpozneje v dražbenem obroku pred začetkom dražbe, ker bi se sicer ne mogle razveljavljati gledé nepremičnine same.

O nadaljnih dogodkih dražbenega postopanja se obvestijo osebe, katere imajo sedaj na nepremičninah pravice ali bremena ali jih zadobé v teku dražbenega postopanja, tedaj samo z nabitkom pri sodnji, kadar niti ne stanujejo v okolišu spodaj oznamjenene sodnje niti ne imenujejo tej v sodnem kraju stanujočega pooblaščenca za vroče.

C. kr. okrajno sodišče Rudolfovo, odd. II.,

dne 27. avgusta 1909

(227)

Dražbeni oklic.

E 417/9

4

Po zahtevanju braniilca v Novem mestu zastopane po dr. Scheguli bo dne 21. oktobra 1909 ob 10. uri dopoldne pri spodaj oznamljeni sodnji, v izbi št. 6, dražba zemljišča vl. št. 273 kat. obč. Mirna peč in vl. št. 911 k. o. Golobinjek, prvega obstoječega iz njivne parcele št. 1419

Nepremičninam, ki jih je prodati na dražbi, je določena vrednost na 792 K 50 v.

Najmanjši ponudek znaša za zemljišče vl. 273 k. o. Mirna peč 276 K 08 v. in za zemljišče vl. 911 k. o. Golobinjek 252 K 28 v, pod tem zneskom se ne prodaja.

Dražbene pogoje in listine, ki se tičejo nepremičnine (zemljiško-knjižni izpisek, hipotekarni izpisek, izpisek iz katastra, cenitvene zapisnike itd.) smejo tisti, ki žele kupiti, pregledati pri spodaj oznamljeni sodnji v izbi št. 5 med opraviilnimi urami.

Pravice, katere bi ne pripuščale dražbe, je oglašiti pri sodnji najpozneje v dražbenem obroku pred začetkom dražbe, ker bi se sicer ne mogle razveljavljati gledé nepremičnine same.

O nadaljnih dogodkih dražbenega postopanja se obvestijo osebe, katere imajo sedaj na nepremičninah pravice ali bremena ali jih zadobé v teku dražbenega postopanja, tedaj samo z nabitkom pri sodnji, kadar niti ne stanujejo v okolišu spodaj oznamjenene sodnje, niti ne imenujejo tej v sodnem kraju stanujočega pooblaščenca za vroče.

C. kr. okrajna sodnja Rudolfovo, oddelek II.,

dne 27. avgusta 1909.

(228)

Prostovoljna dražba

njive pri šoli v Valtivasi vršila se bode vsled prošnje lastnika Jožefa Košak iz Valtevasi

(226)

dne 15. oktobra ob 9. uri dopoldne

na licu mesta v Valtivasi.

Dr. Albin Poznik, c. kr. notar.

Apno

najboljše kakovosti in po najnižji ceni se dobi od srede, 29. t. m. pri Antonu Koder, apneničarju v Karmelu pri Šent Janžu (Dolenjsko). 217-3-3)

Krompir

v vsaki množini prav lep in zdrav je na prodaj na graščini „Struga“.

(224-2-2)

Naročila se sprejemajo v vinotoču na Glavnem trgu v hiši gospe Fichtenau.

Sprejemem za mojo trgovino mešanega blaga

(225-3-1)

učenca

iz dobre rodbine ter veččega slovenskega in nemškega jezika in sotrudnika (dobrega prodajalca)

F. Skušek, trgovina z mešanim blagom v Metliki.

Svoji k svojim!

Popolnoma varno naložen denar

Hranilnica in posojilnica za Kandijo in okolico

reg. zadruga z neomejeno zavezo 198-0-5)

v lastnem domu v Kandiji

sprejema hranilne vloge od vsacega, če je njen ud ali ne, ter obrestuje po

4¹/₂ %

na leto brez odbitka rentnega davka, katerega sama iz svojega plačuje.

Pozor!

Kupuje pšenico, orehe in vse druge deželne pridelke po najvišji ceni vsaki dan

(204-0-14) **Jakob Paučič v Rudolfovem.**

Nova enonadstropna hiša na prodaj

v Novem mestu. — Več se izve hišna števil. 60 ulica za šolami.

Učenec

se takoj sprejme v trgovino s specerijskim blagom in železnino, ki je dovršil vsaj ljudsko šolo in je star 14 let. Trgovina z mešanim blagom Franc Guštin v Metliki. (216-3-3)

Dva lepa po tri mesece stara (215-3-3)

psa (prepeličarja)

sta na prodaj. Kje, se zve pri upravnistvu „Dol. Novic“.

Kozolec (topler)

s tremi okni in na konceh po en okenj je na prodaj v Valtji vasi pri Janezu Dular št. 4. (208-4-4)

Pozor! Slovensko podjetje! Pozor!

Slavnemu občinstvu se priporoča dné 11. febr. 1909 na novo otvorjena velika manufakturna trgovina

FRANC SOÚVAN sin

v stari Souvanovi hiši na Mestnem trgu št. 22 v Ljubljani.

(50-43-32)

Razglas.

Podpisano županstvo proda iz svoje hoste v Cegonci pri Rudolfovem brav blizu novomeškega kolodvora

261 komadov = 128-465 m³, smerek in hoj,

katera drevesa so že posekana in obelena in sicer po kubični meri.

Razpisujejo se v to svrhu ponudbe, ki naj se do 20. oktobra 1909 pri podpisanemu županstvu vložijo, kjer se isti dan ob 11. uri dop. vrši tudi ustmena dražba. Tem ponudbam priložiti je 10% varščine v gotovini, hranilnih knjižicah ali veljavnih vrednostnih papirjih. Vsakdo, ki hoče vložiti ponudbo si lahko posekana drevesa poprej ogleda z mestnim gozdnim čuvajem Pavličem, ki stanuje v Cegonci.

Mestna občina ni vezana sprejeti najvišjo ponudbo, pač pa je vezan vsak ponudnik na svojo ponudbo do 10. novembra 1909, kar se ima v ponudbi omeniti. — Pogoji glede plačila kupovine, kedaj in kako je spraviti les iz hoste, kakor tudi drugi pogoji izvejo se v občinski pisarni v Rudolfovem, ter ima vsak ponudnik v svoji ponudbi izjaviti, da so mu vsi pogoji znani in da se jim podvrže.

RUDOLFOVO, 28. septembra 1909.

(223-2-2)

Mestno županstvo.

Posestvo na prodaj!

Hiša s gospodarskim poslopjem, njiva, košenica in hosta. Cena zelô nizka. Natančneje se izve pri Jožetu Gulič, Stranska vas št. 34, župnija Šmihel pri Novem mestu. (222-3-2)

Stavbeno podjetje Znidarčič & Stepančič

Gorica, ulica Mattioli

filijalka v Kandiji pri Novem mestu

se priporoča sl. občinstvu in drugim korporacijam za izdelovanje vsakovrstnih stavbenih del.

Prevzema nadzorstvo in izdelovanje načrtov ter statičnih računov.

Za obila naročila se toplo priporočata

(170-0-12)

Znidarčič & Stepančič.